

14 Ağustos 2011

KIBRIS GAZETESİ

İNGİLİZLERİN DOĞU POLİTİKASININ SONU: SEVR ANLAŞMASI

Prof.Dr. Turgut Turhan (DAÜ Hukuk Fakültesi)

İngilizlerin doğu politikasının sonu: Sevr Antlaşması

Osmanlı İmparatorluğunun 10 Ağustos 1920 tarihinde imzaladığı Sevr Antlaşması, I. Dünya savaşı sonrasında müttefiklerce hazırlanan ve hemen hemen her maddesi İngilizlerce dikte ettirilmiş olan bir "sözde barış antlaşması"dır. İtalya hariç, imzalayan devletlerin parlamentolarından geçmediği için hukuken uygulanma gücünü kazanamamış olan Sevr, bir uluslararası hukuk metni olarak da "sözde bir antlaşma"dır ve hiç bir zaman uygulanmamıştır.

Pazar 14 Ağustos 2011

Prof. Dr. Turgut TURHAN (DAÜ Hukuk Fakültesi)

Sevr, her zaman, Osmanlı İmparatorluğunu parçalayıp yok eden ve Türk ulusunun nefes alma ve yaşamasına imkan bırakmayacak kadar sert ve kabul edilemez düzenlemeler içeren bir belge olarak gündeme getirilmiştir. Türkleri, İstanbul ile Ankara ve Kastamonu illerinden oluşan küçük bir bölgeye hapseden, orduyu lağveden, Ege bölgesinin büyük bir kısmını, İzmir'i, Doğu Trakya'yı ve Ege Adalarını Yunanistan'a bırakan, Doğu Anadolu'da bağımsız bir Ermenistan devleti kuran ve onun güneyinde de özerk Kürdistan'a yer veren ve kapitülasyonları geri getiren bir metni başka bir şekilde gündeme getirilmesi de herhalde beklenemezdi! Nitekim "İngiliz milletine kuvvetli sevgi ve hayranlık duyguları beslediğini" her fırsatta ifade eden Vahdettin bile, bu antlaşmayı, bir "musibetler belgesi" olarak nitelendirmiştir. Ancak, Vahdettin'in, saltanatını kurtarmak uğruna, "Şuray-ı Saltanat" adı verilen uydurma bir danışma meclisini kullanmak suretiyle Sevr'i imzalatmaktan kaçınmadığını da unutmamak gerekir.

Oysa kanımızca, Mustafa Kemal tarafından "Türk ulusuna karşı yüzyıllardan beri hazırlanmakta olan bir yok etme planını tamamladığı sanılan" bir belge olarak nitelendirilen ve derhal reddedilen Sevr'in pek fazla göze batmayan diğer bir özelliği de, İngilizlerin uygulamakta olduğu Orta Doğu politikasının iflas ettiğini sergileyen bir belge olmasıdır. Bu anlamda, Sevr sonrasında müttefiklerin İngiltere'ye karşı takındıkları tutuma ve özellikle İngiliz parlamentosunda dile getirilen görüşlere bakıldığında, Sevr'in, Lloyd George'un Doğu politikasının iflas etmiş olduğunu gösteren bir belge olduğunu söylemek mümkündür.

Şöyle ki; 1920 yılının sonlarına gelindiğinde, Sevr Antlaşması, İtalya dışında hiç bir akit devlet parlamentosu tarafından onaylanmamıştı. Antlaşmanın onu imzalayan devletlerce onaylanıp yürürlüğe girmemesi, aslında daha Mustafa Kemal Samsun'a çıktığı aylarda, "Kemalistlerin güç kazanarak ileride savaştan galip taraf olarak çıkabileceğini" düşünmüş olan İngilizleri panikle karşılık bir acelecilik içine sokmuştu. Lord Curzon'un kendi ifadesiyle, İngilizler, "gelecek ilk bahara kadar, empoze etmek istedikleri "barış antlaşmasını!" imzalayacak bir muhatap kalmaması ihtimalinden" korkuyorlardı. Gerçi 22 Haziran'da Yunanlıların yaptığı genel taarruz karşısında Kuva-yi Milliye kuvvetlerinin aldığı yenilgi İngilizleri ve Fransızları biraz rahatlatmıştı. Ama Türk ordusunun

Doğu'da Ermenileri yenilgiye uğratması ve Aralık'ta Gümrü Antlaşmasının imzalanması İngilizleri çok sarsmıştı. Zira Mustafa Kemal'in ordusunun kazandığı bu başarı, Sevr'in önemli bir ayağını koparmış ve İngilizleri tekrar panik havasına sokmuştu. Üstelik 1912 yılı da Mustafa Kemal ve arkadaşları için başarılı bir yıl oluyordu. Önce İnönü, daha sonra da Kurtuluş Savaşının seyrini değiştiren Sakarya savaşı galibiyetleri, arkasından Fransızlarla imzalanan Ankara Antlaşması ve Sovyetlerle kurulan ilişkiler İngilizleri müthiş rahatsız ediyordu. İngilizler, Sevr'in yürürlüğe girmesi geciktikçe itilaf devletleri arasındaki çatlakların giderek daha da derinleşeceğini görüyorlardı.

Aslında, İngilizlerin izlemekte olduğu Orta Doğu politikasına ilk karşı çıkışlar Spa Konferansı sırasında ortaya çıkmış ve İtalyan Dışişleri bakanı ile Lord Curzon arasında ciddi tartışmalar yaşanmıştı. Kont Sforza, İngilizlerin izlediği Orta Doğu politikasının İtalya tarafından her zaman şüpheyle karşılandığını, özellikle İzmir ve Trakya'nın Yunanlılara bırakılmasının çok büyük bir yanlışlık olduğunu ve İtalya'nın Yunanistan'a da hiç güvenmediğini dile getirmişti. Bu çıkışın ardından İngiliz planlarının uygulanmasında kendisine büyük ümitler bağlanan Venizelos'un Kasım 1920 de iktidardan düşmesi de İngilizleri sarstı. İngiltere'nin Sevr planlarını sarsan diğer bir gelişme de Fransa'da başbakan Clemenceau'nun yerine Leygues'in başbakanlığa seçilmesi oldu. Zira Fransa'nın yeni başbakanı da, aynen Kont Sforza gibi, Sevr'de düzenlemelerin çok ağır olduğunu ve "İzmir Yunanistan'a ait olduğu sürece Anadolu'da barışın sağlanamayacağı", itilaf devletleri basın ve kamuoyları tarafından bile kabul edilemez" olarak bulunan bu düzenlemeleri hiç bir zaman "onurlu Türkler" tarafından kabul edilmeyeceğini savunuyordu. Sonuçta İngilizler Ocak 1921 de Londra Konferansını toplamak zorunda kaldılar. Ama Mart-Nisan 1921'de, Türk ordusunun, Yunan ordusunu her karşılaştıkları savaşta yenmesi, Fransa ve İtalya'nın İngiltere'yi ve onun emrinde olan Yunanistan'ı destelemesini sona erdirdi. İtalyanların Haziran ayında Antalya bölgesindeki askerlerini geri çekmeye başlaması ve Fransızların da Ankara hükümetiyle ilişki kurma girişimlerine başlamaları İngilizlerin Orta Doğu ve Türkiye politikalarının sonu oldu.

İngiltere'nin doğu politikasının çökmesinin en ilginç tarafı, bu politikanın, Parlamentoda İngiliz milletvekilleri tarafından da eleştirilmeye başlanmış olması idi. Bütün bu eleştiriler sanki Lloyd George hükümetine "artık durun!" demek için yapıyordu. Örneğin Aubrey Herbert, "Eğer Anadolu'da Hıristiyan halk kötü muameleye maruz kalmış ise, buna Yunanlıları İzmir'e sokarak ve onların bu bölgedeki vahşetine göz yuman İngiltere sebep olmuştur" diyebilmiştir. Aynı şekilde, milletvekili Kenworthy de, "Daima Yunan iddialarının doğruluğunu kabul edip, Türk beyanlarını yalanlamak İngiliz hükümeti için doğru bir politika değildir" gerçeğini dile getirmiştir. Ama daha ağır eleştiriler Sir Townshead'in Mayıs 1922 de yaptığı konuşmayla gelmiştir. Townshead, "Hükümetin Doğu politikasının yanlış olduğunu daima haykırdım. Hükümet her işi bırakıp Türklere insafsız bir şiddet gösterdi. Irak, Suriye, Filistin, Arabistan ve Hicaz ellerinden alınarak Türkler cezalandırıldı. Ama dış politikamızın başındakiler bununla da yetinmedi ve tarihi Edirne ve Trakya'yı dahi Türklere bırakarak Yunanlılara vermeye çalıştı. Bu da yetmedi, Venizelos ve ortaklarına kandılar ve Yunanlıları Anadolu'yu işgal etmeye çağırdılar. Hele İstanbul'un işgali büyük bir hataydı. Sultanın sarayına 700 yarda mesafede demirli donanmamız varken sen git İstanbul'a asker çıkar! Ne oldu, ne kazandık? Kahraman Mustafa Kemal'i yarattık! Yunanlılar bizle beraber harbe girmemişlerdi. Biz ne yaptık? Savaş bitip Türkiye'yi silahsızlandırdıktan sonra Yunanlıları Türklerin üstüne saldık. Karadeniz ve Ege'de yaptıkları katliamları hep gizledik, hasıraltı ettik. Üstelik kötü askerlerdi. Sayıca üstünlükleri ve yapılan her türlü yardıma rağmen yenildiler. Yanlış yolda olduğumuzu ve yanlış ata oynadığımızı artık kabul edelim ve Allah için Türklerle onurlu bir barış yapalım. Kuşkunuz olmasın ki, Türkler, Rumlar ve Ermeniler 500 yıldır nasıl yaşıyorlarsa yine barış içinde yaşayabilirler". Son bir örnek de Lord Cecil'in konuşmasıdır. Cecil, "Bütün kabahat yanlış yakın doğu politikası güden İngiltere ve müttefiklerindedir. Mütareke için uygun şartlar istenmemiş ve barış antlaşması gecikmiştir. Eğer uygun şartlar teklif edilseydi Türkler daha işin başında antlaşmayı imzalarlardı. Hükümete politikasını değiştirmesini tavsiye ederiz. İzmir ve Trakya'nın Yunanlılara verilmesiyle Anadolu'da barış kurulamaz". Doğru söze ne denir?

Bütün bu açıklamalardan da anlaşılacağı gibi, Sevr sadece Osmanlıyı parçalama ve Türkleri yok etme belgesi değildi. Aynı zamanda İngiltere'nin doğu politikasının da iflas ettiğini gösteren bir belgeydi. Nitekim Lloyd George'un yapılan bunca uyarıyı dikkate almaması 1922 yılında politik hayatının son bulmasına yol açtı. "No more Turks!" diyerek Türkleri ve Türkiye'yi tarih sahnesinden sildiğini sanan Lloyd George'un kendisi artık tarih sahnesinden silinmişti....